

Smeerwortel (*Symphytum spec.*)

In deze rubriek wordt om de maand een (vaste) plant voorgesteld die het meer dan waard is om een plekje in de imkertuin te krijgen.

De inheemse gewone smeerwortel (*S. officinale*) is een algemeen voorkomende plant op vochtige en zonnige plaatsen. Als deze plant zich eenmaal ergens gevestigd heeft is zij moeilijk te verwijderen waardoor zij als lastig onkruid door het leven gaat. Maar de smeerwortel-familie, behorende tot de ruwbladigen (*Boraginaceae*), telt ook leden die zeker de moeite waard zijn om een kans in uw tuin te krijgen. Hoewel ze vaak de neiging tot woekeren hebben kunnen ze goed dienst doen als bodembedekker onder bomem en struiken.

Uiterlijk

De gewone smeerwortel is een tot één meter hoge plant met lancetvormige, donkergroene bladeren. De hangende, buisvormige bloemen zijn variabel van kleur, meestal verkleurend van rood naar paars. Ook planten met witte bloemen komen voor. De groene delen van de plant zijn ruw behaard. De meeste cultivars zijn bodembedekkers, tot plm. 50 cm. hoog met vaak mooi gekleurde bloemen. De soorten die het meest geschikt zijn voor de tuin zijn o.a. *S. tuberosum* met lichtgele bloemen en de *S. grandiflorum* met witgele, lichtblauwe of lichtroze bloemen. De meeste soorten bloeien vanaf april en sommige gaan door tot in augustus.

De *S. tuberosum* verdwijnt na de bloei bovengronds, maar komt het jaar erna gewoon weer op.

Herkomst

De *S. officinale* komt in vrijwel heel Europa in het wild voor. Alleen in Scandinavië ontbreekt de plant. De cultivars zijn ontstaan door kruisingen met soorten uit andere delen van de wereld en komen niet in het wild voor. Gewone smeerwortel geeft de voorkeur aan een voedselrijke, vochtige bodem in de volle zon. De meeste cultivars doen het goed in normale tuingrond en nemen ook genoegen met een plekje in de halfschaduw.

Vermeerderen

Bij woekerende planten zoals de smeerwortel is het vaak niet de vraag hoe deze te vermeerderen is maar eerder hoe deze binnen de perken te houden. De wat minder woekerende soorten zijn heel goed te

vermeerderen door de plant in het voorjaar te scheuren. Ook is het mogelijk om van de plant stekjes te halen. Dit kan dan het beste in de zomer gebeuren. Smeerwortel kan ook gezaaid worden mits de temperatuur hoog genoeg is (15-20°C).

Toepassing

De gewone smeerwortel is eigenlijk alleen toepasbaar in een wilde tuin. Deze soort is zo woekerend en lastig te verwijderen dat ze voor een 'gewone' tuin niet zo geschikt is. Ook de *S. azureum* is ondanks haar prachtig hemelsblauwe bloemen alleen in de wat wildere tuinen te gebruiken. De bodembedekkende soorten kunnen prima in de halfschaduw bijvoorbeeld onder heesters groeien, zeker als ze enige ruimte krijgen.

Bijwaarde

De buisbloemen van de smeerwortels zijn eigenlijk te 'diep' voor onze bijen. Hun tong is te kort om via de normale weg de nectar te kunnen bemachtigen. Bij sommige soorten, o.a. *S. grandiflorum*, wordt er een gaatje in de bloem gebeten zodat de bijen toch de nectar op kunnen zuigen. Het stuifmeel kan wel gewoon verzameld worden. *Symphytum* wordt ook veel door hommels en, in mindere mate, door vlinders bevolgen.

Smeerwortel werd veel gebruikt in de kruidengeneeskunde, zowel uitwendig als inwendig. Al het inwendige gebruik wordt tegenwoordig sterk afgeraden omdat het leverbeschadigen kan veroorzaken.

De plant wordt nog wel veel gebruikt als wondzalf en om spier- en gewrichtspijn te bestrijden. Zoals de naam smeerwortel al doet vermoeden zitten de werkzame stoffen vooral in de wortels van de plant.